N°. 70. **DE GRONDWET.** 1853

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
Van één tot zes regels. . . . . ƒ 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . „ 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.

DINGSDAG 16 AUGUSTUS.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:
JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.

Brieven **franco** aan het Bureau **De Grondwet.**
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . ƒ 4.50.
Voor de overige steden des Rijks . . . . . . „ 5.00.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indie:
W. J. VAN HAREN NOMAN, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen, per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement ƒ 60, Ned. Cour.

LEIDSCHE TEGENGALM
OP DEN
UTRECHTSCHEN FEESTZANG

[illegible]

(*Zie Nederlander van* 13 *Augustus.*)

Nu Utrecht sprak, zwijg' Leiden niet,
En daarom klinkt mijn kunstloos lied
U, koningszoon, ter eere;
Maar niet uit zelfzucht of belang.
Ik wil niet bed'len in mijn zang:
„Och kom bij ons studeeren!„

Bereid u voor met alle kracht
Tot d'edle roeping, die u wacht,
Naar 't voorbeeld uwer Vadren;
Zoo maar uw geest naar kennis dorst,
Ons is het onverschillig, Vorst,
Waar ge u die wilt vergad'ren.

Maar hoor den welgemeenden raad,
Dien, zoo ge soms naar Utrecht gaat,
We u bidden te betrachten:
Gij vindt daar *groenen* bij de vleet,
(Waarvan ons Leiden niet meer weet)
En daarvoor moet ge u wachten.

Dat valsche *groen* smet anders wis
't Oranje, dat ons dierbaar is,
En 't is met regt te vreezen:
Dat, hoe ons hart die kleur bemint,
Oranje met een *groene* tint
Niet half zoo mooi zou wezen.

Maar, wat gij doen of laten zult,
O worde toch deez' wensch vervuld
Van elken vaderlander,
Wil, nooit bekoord door valschen schijn,
Handhaver onzer wetten zijn,
Maar liever geen *haafhander!*

En nog ten slotte ééne beê:
De heele Natie uit die mêe,
O blijf haar steeds gedachtig.
Wees, wat uw lot als Koning zij,
Echt *Nederlander*, bidden wij,
Nooit *Nederlanderachtig!*

Twee dagen discussie.

De ruimte der reusachtige kolommen van de *Times* en de fabelachtige snelheid der pen van ALEX. DUMAS kwamen gewis het dagblad niet te onstade, dat zou willen wederleggen, al wat in de twee laatste dagen in de Tweede Kamer, met veel handigheid is beweerd geworden, strijdig niet slechts met de Grondwet, maar strijdig met het gezonde verstand. En waartoe zou, inderdaad, die wederlegging dienen? Met den Heer DE MAN roepen wij uit: „*Het is tijd verspillen.*„ Gewis! Wanneer men een Ministerie hoort beloven, dat het de Grondwet „milder zal toepassen„ dan nog ooit het geval was, en men tegelijker tijd ziet, dat Ministers, die tot hare zamenstelling hebben meêgewerkt, niet terug deinzen om die Grondwet in hare kostbaarste bepalingen te helpen vernietigen; wanneer men eene meerderheid in de Kamer, om aan haren oorsprong te beantwoorden, en den partij-geest, waarvan zij de uitdrukking is te bevredigen, de oogen ziet sluiten voor sprekende feiten en de ooren voor de krachtigste middelen van overtuiging; wanneer men die meerderheid er zich op ziet toeleggen, om, ver van zich af werpende al wat blijkt de ware bedoeling, de eenige strekking, de levende geest geweest te zijn, waarin de Grondwet is tot stand gebragt, ten einde aan die Grondwet, door verkrachting van den geest en door verdraaijing van de letter, slechts de beteekenis te geven, die verlangd wordt, om in staat te zijn „een protest van de April-beweging in wettelijken vorm„ uit te vaardigen.... dan, inderdaad, vragen wij: waartoe langer gesproken, waartoe langer geschreven? „*Het is tijd verspillen!*„

Vrij moge nog een veertigtal redevoeringen tegen of vóór de wet worden uitgesproken. Zij zijn niets meer dan zoo vele gebaren, ter onderteekening van de kiezers aangeboden. De voorstanders der wet kunnen bijkans geene drogreden meer aanvoeren, die niet bereids is gehoord; de bestrijders kunnen niets anders doen, dan wat reeds sedert maanden is gedaan: de Grondwet zoo lang mogelijk verdedigen.

En toch is het nuttig de aandacht te vestigen op de *algemeene* strekking van de, sinds twee dagen gevoerde discussiën.

De bestrijders der wet: zij treden moedig voorwaarts en verklaren onbewimpeld, wat er verwerpelijks is in de wet. De Natie verneemt, uit hun mond, wat de reden is van hun afkeer tegen eene voordragt, die de kostbaarste vrijheid van den mensch tracht te dooden. Maar de verdedigers? Niet één, die zijne waarachtige bedoeling durft openbaren; niet *één* die *durft* verklaren: „Ik neem de wet aan, zoo als zij daar ligt.„ Langs kronkelingen, langs omwegen, door het omschuifelen van al hetgeen de geschiedenis als verdedigingsmiddel van de letter der Grondwet heeft opgetrokken, valt men de verdedigers aan, om hunne argumenten in de ringen van sophisme, van verblinding en reactie te doen verstikken.

Van al de sprekers, die de Kamer heeft aangehoord, hebben de heeren VAN DEINSE en DONKER getoond den meesten moed te bezitten, om, reeds zoo kort na hunne verkiezing, de bekrompenheid van hun verstand, de beneveling van hun oordeel, en den partij-geest, die hen bezielt, voor de Natie te durven openleggen. Het is waarlijk belagchelijk, die heeren de noodzakelijkheid en de liefelijkheid der wet te hooren betoogen, alsof over hare ongrondwettigheid en liefdeloosheid nog geen enkel woord ware gesproken. Het vereischt grooten moed, te durven toonen dat men zelfs het Verslag der Kamer niet heeft gelezen; want hoe is het anders mogelijk, dat men, in stede van argumenten te bestrijden, het doet voorkomen alsof er slechts *ééne* stem vóór de wet ware opgegaan? De heer VAN DEINSE, wiens pathos ons den welbekenden D'ARTAGNAN herinnert en wiens femelarij ons in een raad van ouderlingen verplaatst, wil met den mantel der liefde bedekken, al wat elders door het Roomsch Catholicisme is verrigt; maar hij vergeet, dat, door zijn mantel dáár te gebruiken, naakt worden open gelegd de laakbare middelen, door een zeker deel van het Protestantisme in deze laatste dagen aangewend, om aan de Roomschen te onthouden datgeen, waarop zij een grondwettig regt bezitten. De heer VAN DEINSE durft nog spreken van het „klassieke land der ware vrijheid,„ terwijl hij in éénen adem de wet karakteriseert als toekennende „volkomene, ongeschondene vrijheid van belijdenis voor ieder;„ als verleenende: „volkomene vrije, „inwendige regeling voor ieder kerkgenootschap, met „vrije godsdienstoefening en gelijke bescherming!„ Men ziet: de heer WINTGENS had volkomen regt, toen hij zeide, dat hij vele „algemeenheden„ had hooren verkondigen. — De heer DONKER gaat nog verder. Hij vindt eene grondwetsuitlegging uit op zijne eigene hand. Nergens ontmoet hij, in het VI hoofdstuk, eene vrijheid; overal het bewijs, dat men *bedwang* heeft bedoeld. Waarlijk: de burgemeester van Edam staat zijn neef, den heer DONKER CURTIUS, waardiglijk ter zijde, om diens woorden en daden van 1848 te helpen logenstraffen.

De anti-revolutionnaire heeren MACKAY en REEDE VAN OUDTSHOORN hebben, met goed geluk, hun bondgenoot, den heer DONKER, de loef afgestoken. De heer MACKAY, getrouw aan het beginsel zijner partij, van namelijk niet te zeggen wat zij meent, heeft anderhalf uur voort-gedeclameerd zonder een enkel woord bijkans van de wet zelve te gewagen. Hij heeft de geschiedenis geplunderd, maar met anti-revolutionnaire „eigenaardigheid.„ De geschiedenis uit haar verband rukkende, heeft hij uit haar kader losgerukt al wat hatelijk was voor de Roomschen; tredende *in sacra* heeft hij de *leerstellingen* durven beoordeelen; Kerk en Staat verwarrende, heeft hij aan de Kerk verweten wat de *Staat*, in de eigen stelling der *anti-revolutionnairen*, heeft verrigt; en nadat hij al deze onbetamelijkheden, al deze uittartingen, al deze grofheden naar het hoofd zijner R. C. medeleden had geslingerd, had hij de anti-revolutionnaire „welwillendheid„ van de heeren „dezerzijds„ om excuus te vragen, als hij iets scherps mogt gezegd hebben. De redevoering van den Heer MACKAY was een treffend specimen der „loyale discussie„, waarop de vrienden van *de Nederlander* steeds zoo aandringen. — De Heer REEDE VAN OUDTSHOORN was meer positief anti-revolutionnair; dat wil zeggen, hij zeide nog minder wat hij meende: want hij onthield zich althans van beschouwingen, die niet te pas kwamen en hij gaf niemand aanstoot. Na een compliment aan het Ministerie van de „mildere toepassing,„ later verzacht door eene eerste waarschuwing, om toch „den nationalen weg te betreden„ verklaarde die heer, dat hem de wet noch wenschelijk, noch noodzakelijk voorkwam; maar dat hij haar *toch* zou aannemen,... als er uit was geligt hetgeen hij er niet in wilde hebben. De natie kan nu precies weten wat de Heer REEDE VAN OUDTSHOORN wil: het is anti-revolutionair-historisch-positief duidelijk!

De Heeren VAN VOORST en BLAUPOT TEN CATE bewezen, door hunne woorden, te behooren tot hen, die nog weifelen. De gematigde en bezadigde taal van beiden stak gunstig af bij de taal van hartstogt en dweepzucht door de vorige sprekers verkondigd. Wij koesteren de hoop, dat de Heer VAN VOORST, bij de behandeling der artikelen, alsnog zal inzien, dat het onmogelijk is, om aan de wet het karakter der hatelijkheid te ontnemen; wij vertrouwen dat de heer BLAUPOT TEN CATE nog tot de overtuiging zal komen, dat althans *ééne* gezindte reeds dadelijk in hare vrijheid zal belemmerd worden, en dat de wet voor alle anderen het zwaard van Damocles kan zijn. Dan mogen wij nog verwachten, dat beide heeren niet verloren zullen zijn voor de constitutionnele partij van Nederland.

De Heer WINTGENS was ook nu, gelijk steeds, de man, die, op het stuk van citaten, vooral wat fransche auteuren betreft, den Heer GROEN naar de kroon steekt. Het is ons altijd voorgekomen, dat de Heer WINTGENS redevoeringen maakt, gelijk een improvisator verzen op gegeven slotrijmen. Bij toeval een acht-of tiental duffige boeken van de planken der Kamer-boekerij grijpende, zegt de Heer WINTGENS: „Nu zal ik eene redevoering „maken, waarin al die boeken geciteerd moeten worden.„ Op die wijze is het verklaarbaar, dat zoo veel fransch, zoo veel latijn, zoo veel nieuw-grieksch en tyroolsch voorkomt in WINTGENS toespraken; zoo is het verklaarbaar hoe de Heer WINTGENS „de verhouding van kerk en staat met de Nederlandsche Grondwet van 1848„ heeft kunnen toelichten door een citaat uit een boekwerk, voor 200 jaren door een aartsbisschop van Toulouse geschreven! Het *lijkt* wel almagtig geleerd: maar inderdaad is het *pedanterie*. Niet minder aanmatigend was de strekking van de redevoering des Heeren WINTGENS. Hij had *vele algemeenheden* gehoord; dat was niet goed; men moest treden *in de bijzonderheden* der wet. Opperbest. Maar de Heer WINTGENS, die de les aan anderen las, trad in geene enkele bijzonderheid van de wet; maar stapelde meer algemeenheden op een, dan al de vorige sprekers te zamen. Vooral was het sermoen over den strijd der gallicaansche kerk zeer stichtelijk. De spr. vergat echter daarbij nog al het een en ander, namelijk, dat die strijd zich steeds heeft bewogen op kerkelijk terrein; dat de Staat daar buiten was; dat dus ook de Tweede Kamer er niets mede te maken kon hebben; dat die geheele strijd in geenerlei verband stond tot de wet in quaestie. De Heer WINTGENS zal dat alles ook wel hebben geweten; .... maar hoe had hij dan, in 's Hemels naam, zijne duizend en één citaten kunnen voorlezen?

De Heeren MEEUSSEN, DE MAN, HENGST en VAN NISPEN hebben de wetsvoordragt bestreden. Wij kunnen ons onthouden, eene schets te geven van de waardige, rondborstige taal dier volksvertegenwoordigers. Zij hebben het regt op hunne zijde; de Grondwet spreekt voor

hun stelsel; de dagbladen hebben dat stelsel in alle bijzonderheden uiteen gezet. Het is de strijd van het regt: kalm, maar krachtig, eenvoudig maar waardig.

Hoe vele redevoeringen wij nog zullen doorworstelen is Gode bekend. Maar zeer zeker is het, dat al duurde de discussie ook een jaar, het onregt daardoor niet regt zou worden. Het zou alleen bewijzen, hoe veel moeite het kost, om aan deze wet een *glimp* van grondwettigheid te geven.

Nederlanderachtigheden.

De Groeniane vraagt in haar nummer van 5 Augustus: »welke is de *strekking* van het inleveren der verzoek»schriften geweest?«

Het antwoord wordt gegeven door het *citeren* van een paar stukjes redevoering, door *men*, door l'innominato uitgesproken in de Tweede Kamer op 13 en 18 April.

De kracht van het antwoord zit in de cursief gedrukte slotperiodes:

»Met genoegen heb ik ontwaard, dat naar den *zin* »en *geest* der menigvuldige adressen, *eerbiediging* der »regten van onze Roomsch Katholieke medeburgers op »den *voorgrond* gesteld wordt.«

»Men kan niet ontkennen dat de drijfveer is verlan»gen naar vrijwaring tegen onregt; niet de begeerte »om aan anderen *te betwisten* wat regt is.«

De Nederlander schijnt goed met alle die adressen bekend om zoo over hunnen zin en geest te oordeelen. Zeker zijn ze allen gelezen. Welligt ze gekend voor dat zij geteekend werden.

Zonderling echter zijn die spreuken van l'innominato van 13 en 18 April, bij vergelijking hoe, bijkans onophoudelijk de Nederlander mededeelde de indiening van adressen TEGEN *de* HERSTELLING *der bisschoppelijke hiërarchie.*

Bedenk echter dat men sprak van wat bij die adressen *op den voorgrond* gesteld werd; en de Nederlander waarschijnlijk de *zin* mededeelde, waarmede de adressen werden *besloten.*

Natuurlijk dat op die verklaring van den *zin* en *geest* der adressen, met fiducie kan gezegd worden:

»Dat de vrijzinnigen en ultramontanen.... meer dan »ooit te voren, het inleveren der adressen in een on»gunstig en *valsch* licht hebben gesteld.«

De *Nederlander* heeft beloofd »onze dagelijksche beleefdheden met eene contra-reeks van artikelen te reciproceren.«

Wij brengen hem in herinnering wat wij den 8 Junij schreven:

»In zijn nummer van 1 Junij, zegt datzelfde blad op nieuw: »»Denk, zoo ge nog een voorbeeld van de nauwgezette na»»leving der Grondwet begeert, denk aan art. 11 der Grondwet, »»aan den onbetwistbaren *historisch-grammaticalen* zin der uit»»drukking, *kroon*; denk aan de vermetelheid waarmeê, in de Tweede Kamer, *de grondwettige Souvereiniteit van het Huis van* »»*Oranje* ONTKEND *en* BESPOT *werd.*««

»Wij vroegen reeds meermalen om bewijs, *wanneer* in de Tweede Kamer de grondwettige regten des Konings betwijfeld, laat staan, verloochend zijn?

»Tot nog toe te vergeefs

»Nogtans schaamt men zich niet, steeds hetzelfde voor te dreunen.

»Thans gaat de vermetelheid zóó ver, dat er wordt bijgevoegd: »»*dat zij van de vrijzinnige bladen nog geen repliek ontving.*««

Voor de »contra-reeks van artikelen« die *de Nederlander* ons beloofde, bevelen wij ook aan wat wij schreven op 7 Junij:

»De anti-revolutionnairen zijn onuitputtelijk in *speculatiën*, omtrent hetgeen door de vrijzinnigen niet is gedaan.

»Wij zouden gaarne zien, dat hun aandacht wat meer gewijd werd aan hetgeen zij in den tijd, *vóór* dat de historie ophield, hebben tot stand gebragt.«

Vooral belangrijk te beantwoorden voor eene partij wier »*genetische* kracht *in alle eeuwen* gebleken« zou zijn.

Bij het reciproceren onzer dagelijksche beleefdheden rekenen wij er op, dat de aandacht zal gevestigd worden op het geen wij o. a. den 12 Julij schreven:

»Het leven der Groeniaansche partij is *oppositie.*

»Menigmaal is reeds gevraagd: WAT is toch *onder de leiding van den Heer* GROEN tot welzijn van het Vaderland tot stand gebragt?

»Voortdurend eene vraag *zonder antwoord.*

»Onaangename toestand zeker voor de anti-revolutionnaire organen.

»Want, gewis! dat zwijgen *flatteert* niet.«

Als proeve van verbazende klinkklank nemen wij het volgende uit *de Nederlander* van 5 Augustus over:

»*In* de Pauselijke allocutie heeft men vergeten dat, op Nederlandschen *bodem*, de Staat *en* de Natie, met haar schitterend verleden, door den strijd tegen het vervolgzieke Rome *gevormd* is.

»Er zijn *snaren* geraakt; *die* de afstammelingen der martelaars en geloofshelden hebben *doen trillen* EN *weerklank* gevonden hebben bij het Volk.«

»Er wordt regtvaardigheid jegens *Roomsch-gezinden*, »er wordt weerstand tegen de *ultramontaansch-jezuïtische* »rigting vereischt.« (*Nederlander* v. 10 Aug. 2e kolom.)

»Waar zou het heen, wanneer er van de Regering »gevorderd wordt, dat zij onderscheid make tusschen *goede* en *niet goede* katholijken?« (*Nederlander* v. 10 Aug. 3 kolom,)

De *Nederlander* van 9 Aug. zegt:

»De wet heeft eene belangrijke wijziging ondergaan.

»Veel is er uit geligt waardoor de vrijheid en zelfstandigheid der KERKGENOOTSCHAPPEN bedreigd werd.

»NU moeten we bedacht zijn op inachtneming van regt en billijkheid, ook bepaaldelijk jegens de *Roomsch-Catholieke* KERK.

»ALDUS eerst kan de wet, waarvan wij de indiening niet gewenscht hebben, voor onze vrienden aannemelijk zijn.«

Dus *nu*, *na* al hetgeen er reeds uitgeligt is, is er nog grond om op inachtneming van regt en billijkheid jegens R. C. bedacht te wezen.

Dan eerst »*kan* de wet aannemelijk zijn.«

De *Nederlander* van 5 Augustus laat ons lezen:

Dr. Fruin schrijft: »Ik heb alle producten der anti-revolutionnaire literatuur, die op onzen grond verschenen zijn, zoover ik ze magtig kon worden, nauwkeurig gelezen.«

Alle nauwkeurig gelezen?

De verzekering van Dr. Fruin is stellig. Wij zouden het anders niet gedacht hebben. Uit den inhoud van het geschrift scheen ons veeleer bewijsbaar dat hij

ze niet alle,

geen van alle *nauwkeurig,*

vooral niet zóó gelezen heeft als, ter opmaking van het *anti-revolutionnaire systeem* zou worden vereischt.

Dit zal in bijzonderheden nader worden getoond.«

Wij zijn zeer benieuwd naar de uiteenzetting van het *anti-revolutionair systeem*, dat ons hier beloofd wordt.

Tot nog toe ontbrak zoodanig *systematisch geheel.*

Wij vreezen echter, dat men met eenige spitsvondigheden over bijzonderheden zal worden afgescheept.

Dr. Fruin zal wel op zijn neus staan kijken, nu hij bespeurt, dat de *Nederlander* van 8 Augustus 1853, door beroep op de *naïve verbaasdheid* der Grondwet, *bewijst* dat de *Nederlander* van 14 Julij 1853 regt had te zeggen, dat de anti-revolutionairen *in alle eeuwen* gebleken zijn, en Dr. Fruin dus ongelijk heeft gehad te zeggen, dat Groen onder *revolutionairen* verstaat »iemand, die de begrippen, sedert 1789 in zwang gekomen, toegedaan is«.

En dan de Heer Elout van Soeterwoude! die zeide: »De staatkunde der laatste 50 jaren, wordt daarom te »regt revolutionair genoemd, omdat zij alle betrek»kingen, goddelijke, maatschappelijke en individuële »*omkeert.*« *Nederl.* v. 28 Mei 1853.

Wij hebben die woorden van den Heer Elout van Soeterwoude herinnerd in ons no. van 2 Junij.

Wij waren toen nog in den ban; dat is, de *Nederlander* deed alsof wij er niet waren, en liet onze vragen om *bewijs* voor zijne gezegden, zonder antwoord. Het was zeker het gemakkelijkst. Maar het heeft toch dat voordeel gehad, dat daardoor eenige punten van aantijging voor het vervolg als erkende *on*waarheden zijn aangeteekend; — daar de Groeniane sedert dan ook niet meer op terugkomt.

Maar op die woorden van den Heer Elout van S. vroegen wij, — alleen ter inlichting,

»*Wat* is het *omkeeren* van *individuële*,
van *maatschappelijke*,
van *goddelijke* betrekkingen?

»*Hoe* geschiedt dit door de *Staatkunde?*

»*Wat* is er in die *betrekkingen* door de Staatkunde van de laatste 50 jaren *omgekeerd?*«

Het charme is nu gebroken; wij mogen dus nu antwoord te gemoet zien.

Opheldering der diepten van het Groenianisme te vragen is immers prijselijk.

Die mag dus niet worden onthouden.

Buitenland.

Het volgende is een overzigt van het meest belangrijk nieuws der jongste dagen.

Wat de TURKSCHE ZAAK betreft, men heeft, zoo als verwacht werd, de toetreding erlangd van de Porte tot de voorslagen van de Weener Conferentie. Deze schijnen volgens eene verklaring van Lord Clarendon in het Engelsche Hoogerhuis, te berusten op het voorstel in eene nota van Frankrijk vervat. De Engelsche ministers hebben zich ook nu nog niet in bijzonderheden over den stand van zaken uitgelaten, maar verzekerd, dat zij het behoud van een eervollen vrede beoogd hadden; dat zij geen stap in de Oostersche zaak hadden gedaan, zonder Frankrijk te raadplegen; en dat de eendragt, tusschen de vier groote mogendheden bestaande, genoegzaam was om de onafhankelijkheid van Turkije te waarborgen. Voor de aanstaande sluiting van het Parlement zouden waarschijnlijk meer volledige mededeelingen worden gegeven. Lord Malmesburg schreef de houding van Rusland in de Oostersche zaak toe aan de hevige taal, in der tijd door Engelsche dagbladen tegen den Keizer der Franschen gevoerd, waardoor Keizer Nicolaas in den waan is moeten komen, dat er aan geen overeenstemming tusschen Frankrijk en Engeland was te denken; iets hetgeen nu werkelijk gebleken is wel het ge[val] te zijn.

Het Parijsche blad *le Journal des Debats* geeft de[n] hoofdinhoud van de te Weenen vastgestelde nota, welke thans door beiden betrokken partijen is aange[nomen]. In de hoofdzaak komt die nota weder op h[et] ontwerp van nota, welke door Vorst Menschikoff b[ij] zijn vertrek uit Konstantinopel op 11 Junij aan Redschid pacha is medegedeeld. In den vorm is die nota slechts eenigzins verzacht; met der daad verwerft de Czaar d[at] wat hij verlangd heeft, en kan men dus ligtelijk beseffen dat hij de te Weenen overeengekomen schikking he[eft] be aangenomen. Waarschijnlijk zal dit een gedeelte d[er] Britsche staatslieden weinig naar den zin zijn; ree[ds] kan men daarvan sporen zien bij de jongste woorde[n]wisselingen, toen lord Ellenborough en andere redenaa[rs] het bestuur over de zaak nog al scherp aanvielen.

Wat hiervan zij, de Sultan zal nu eerstdaags e[en] gezant naar St. Petersburg zenden; en de Russische troepen zullen inmiddels de Vorstendommen ontruimen, immers wordt dit laatste verondersteld.

In ENGELAND is de aandacht nog geheel gewijd a[an] de groote monstering van de vloot, welke in de vo[l]maakste orde is afgeloopen, ofschoon de zee wemel[de] van schepen zoowel stoom als zeilvaartuigen, alle v[ol]vuld met nieuwsgierigen om van het grootsch schou[w]spel getuige te zijn. Vijf en twintig schepen van oorl[og] voerden ten slotte een spiegelgevecht uit, waarbij [de] meerderheid der schroefschepen bleek. Meer dan 100,0[00] menschen waren voor dit nationale feest te Portsmou[th] toegestroomd.

In FRANKRIJK een militair feest van een anderen aa[rd]. Er heeft gister, zondag, eene wapenschouwing over [de] 120,000 man plaats gehad. — De *Moniteur* behe[lst] het Verslag der commissie, belast met het onderzoek van de vorderingen der legatarissen van Keizer Napo[leon] I, aan wie de hun gedane erfstellingen niet ha[d]den kunnen worden afgegeven. De commissie stelt vo[or] het bedrag daarvan op acht millioen te bepalen, waar[van] anderhalf millioen aan oude krijgslieden van het keizerrijk.

Het regeringsblad behelst bovendien een bevelschri[ft] waarbij aan de gedurende de honderd dagen gede[co]reerde officieren een tractement wordt toegekend. Ee[ne] som van een half millioen franken zal daartoe jaarl[ijks] worden toegestaan.

Nog zijn, ter gelegenheid van het feest van [den] 15 Aug., aan 846 militairen kwijtschelding van st[raf] verleend.

De Keizer en de Keizerin zullen zich na de fee[sten] van Zondag en Maandag naar Dieppe begeven.

De heer Mocquart, chef van 's Keizers kabinet, dr. Conneau, eerste geneesheer van Z. M., zijn [tot] officiers der orde van het legioen van eer benoemd.

De heer Baze blijft volharden in zijn besluit, om v[an] het hem verleende verlof tot zijnen terugkeer in Frank[rijk] geen gebruik te maken.

Uit SPANJE berigt men, dat zich aldaar eene no[g] hevige tegenkanting openbaart tegen het besluit, waa[rbij] de verleende concessiën van spoorwegen geldig wor[den] verklaard.

Men meldt uit BELGIË dat de aartshertogin, th[ans] hertogin van Brabant, den 11 dezer Weenen verl[aten] heeft, om over Weimar naar Brussel te vertrekken. Keizer heeft den hertog van Brabant de versierselen orde van het Gulden Vlies gezonden. De hertogin Brabant zal op Pruissisch grondgebied met de aan h[aar] rang verbonden eerbewijzen ontvangen worden.

Uit ZUID-AMERIKA meldt men, dat de burger oor[log] welke Bruenos Ayres zoo lang geteisterd heeft, ge[luk]kig ten einde spoedt. Een gedeelte der troepen van G[ene]raal Urquiza, die de stad Buenos-Ayres belegerde, tot de belegerden overgegaan. Dienvolgens zou Urq[uiza] hebben moeten onderhandelen en zich bereid heb[ben] verklaard, zich met zijne officieren naar Engeland [in te] schepen.

De dagbladen van MEXIKO gewagen meer dan van het ontwerp, dat Santa Anna zou koesteren, dat land weder min of meer onder Spanje's ge[zag] althans bescherming, te brengen.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

ZITTING VAN MAANDAG, 15 AUGUSTUS.

In deze zitting zijn een aantal adressen van versch[illenden] aard ingekomen, en heeft de Commissie voor de [ver]schriften op een groot aantal adressen verslag uitge[bragt]. Een dier adressen lokte eene vrij uitvoerige discu[ssie] [uit]: J. Theunissen & Z. Concessionnarissen der Schipp[...]

tusschen Rotterdam en Nijmegen hadden zich namelijk bij de Kamer beklaagd, dat eene andere boot van van der Heiden, c. s., tusschen Schiedam en Emmerik, mede te Nymegen overnachtte. De commissie stelde voor, ten aanzien van dit adres over te gaan tot de orde van den dag, aangezien hier gevraagd werd de tusschenkomst der Tweede Kamer, in eene zaak die tot hare bevoegdheid niet behoorde.

De Heer VAN DER BRUGGHEN, van Nijmegen, trok tegen deze conclusie zeer breedvoerig te velde. Hij meende, dat de tweede concessie, verleend aan v. d. Heiden, nadeel toebragt aan de eerste concessie, en dat de vorige Minister van Binnenlandsche Zaken, door die tweede concessie te verleenen, als het ware met de andere hand had ontnomen, wat hij met de eene had gegeven.

Daarom meende de Spr., dat men het adres ter griffie moest deponeren, en bij afschrift verzenden aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, opdat deze het onregt herstelle.

Onderscheidene sprekers, waaronder de heeren DE MAN en THORBECKE, bestreden dit voorstel, op grond, dat deze zaak niet behoorde tot de bevoegdheid der Kamer; dat indien de eerste concessionarissen meenden benadeeld te zijn in hunne regten, zij zich dan tot de uitvoerende magt moesten wenden, en dat de Tweede Kamer niet behoorde te worden, eene afdeeling van een departement van algemeen bestuur. De heer THORBECKE deed bovendien uitkomen, dat eene concessie geen monopolie was; integendeel, dat daarbij steeds uitdrukkelijk wordt erkend, dat zij geen uitsluitend regt gaf.

De Kamer met dit advies zich vereenigende, heeft met 46 tegen 4 stemmen het voorstel van den heer V. D. BRUGGHEN verworpen en dat der Commissie aangenomen.

Daarna was aan de orde de beraadslaging over het wetsontwerp tot opheffing der beperkende bepalingen in den Molukschen archipel met opzigt tot handel en scheepvaart.

Daarover hebben het woord gevoerd de heeren V. D. BRUGGHEN, SLOET TOT OLDHUIS, DIRKS, VAN BOSSE, STOLTE, ROCHUSSEN, BAUD en de Minister van Kolonien.

Een dezer sprekers heeft het wetsontwerp bestreden. Allen juichten het toe, dat de Regering hier een eerste stap deed, al was die stap dan ook zeer klein, tot vrijere ontwikkeling van de krachten der Indische bevolking in den Archipel.

Met algemeene stemmen werd het wetsontwerp dan ook aangenomen.

In den loop der discussiën werden nogtans enkele gewigtige vragen tot den Minister van Koloniën gerigt, die in verband stonden tot het aanhangige vraagstuk, en waarop door den Minister is geantwoord.

Zoo verklaarde de Minister, dat ook hij het betreurde, dat alsnog in Indië geene betere zilver-circulatie was tot stand gekomen, maar dat hij zou trachten, dat daarin ten spoedigste werd voorzien.

Ten aanzien van het vervallen nieuwe contract met de Nederlandsche Handelmaatschappij verzekerde de Minister, dat dadelijk na de opening van de nieuwe zitting dit onderwerp op nieuw bij de kamers zou worden aanhangig gemaakt.

De geschillen, die tusschen den heer Cores de Vries en het Indische Bestuur zouden bestaan, ten aanzien van de uitlegging van het tusschen beiden gesloten contract, waren den Minister onbekend; althans ZExc. verzekerde dat hij volstrekt onbekend was met elke omstandigheid die zou kunnen doen gelooven, dat de heer Cores de Vries zou opgehouden te voldoen aan de verpligtingen der taak, door hem aanvaard.

Eindelijk verklaarde de Minister, dat hij gaarne al het mogelijke zou medewerken, tot de bevordering van het onderwijs en de verspreiding van het Christendom; en tevens dat hij wil voorbereidende maatregelen nemen, opdat langzamerhand het stelsel van gedwongen cultures zou kunnen opgeheven worden; maar dat een en ander met de meest mogelijke voorzigtigheid behoorde te worden behandeld.

Vervolgens heeft de Kamer met algemeene stemmen op ééne na (die van den heer VAN ECK), aangenomen het wets-ontwerp tot bekrachtiging van den afstand van domeinen ten behoeve van een Ziekenhuis te Leijden; en eindelijk zonder discussie aangenomen de conclusiën, voorgesteld door de commissiën, die rapport hadden uitgebragt over de ingediende rekeningen over den arbeid van gevangenen, over het fonds van koopprijzen van domeinen en dat over de landsdrukkerij.

Niets meer aan de orde zijnde, werd de zitting gesloten.

's Gravenhage, 15 Augustus.

Z. M. heeft de benoeming van P. Verheggen tot burgemeester van Nomhem, ingetrokken.

Z. M. heeft aan T. H. van der Vliet, gewezen geregtsdienaar te Amerongen, ten laste van den Staat een pensioen verleend van *f* 266 's jaars.

Z. M. heeft mr. G. L. Kniphorst, op verzoek, eervol ontslagen als notaris te Meppel. Z. M. heeft benoemd tot notarissen ter standplaats Tilburg, J. A. Daamen, thans griffier van het kantongeregt aldaar; ter standplaats Capelle, R. Middelkoop, thans burgemeester der gemeenten Capelle en Vrijhoeven Capelle; ter standplaats Oisterwijk, J. A. Ramaer, candidaat-notaris te Berlicum.

Onze lezers kunnen eenigermate berekenen, hoe lang nog de discussiën over de wet op de kerkgenootschappen beloven te duren, als wij hun mededeelen, dat nu nog als sprekers optreden zullen de heeren: van Lijnden, Dommer van Poldersveldt, Sleeswijk Veening, Rijk, Sander, Storm van 's Gravesande, Luyben, Bots, de Kempenaer, van Eck, Wintershoven, van Lennep, Godefroi, van der Brugghen, van der Veen, Bosscha, van der Poel, Graaf Schimmelpenninck, Beens, Storm, de Braauw, Jespers, Westerhoff, van Rappard, Bieruma Oosting, van Akerlaken en Groen van Prinsterer.

Zeven-en-twintig leden zullen alzoo nog het woord voeren, zonder nu nog te rekenen andere leden, die waarschijnlijk zich aan de discussie niet zullen onttrekken. Wanneer men nu overweegt, dat de antwoorden der ministers waarschijnlijk replieken zullen uitlokken, en dat de strijd over de, op de artikelen voor te stellen amendementen zeer levendig zal zijn, dan is vooralsnog niet te voorzien, wanneer de eindbeslissing over de wet in de Tweede Kamer zal vallen.

---

* Naar men verneemt zal Z. M. de Koning zich den 1 September naar het Kamp te Zeyst begeven.

---

* Men verneemt, dat Z. M. de Koning den 14 September aanstaande, na het Kamp van Zeyst bezocht te hebben, de stad Utrecht met een bezoek vereeren en daar eenige dagen vertoeven zal.

---

* H. M. de Koningin-Moeder heeft zich in den nacht van den 29 op den 30 Julij jl., per extra trein, van St. Petersburg naar Moskou begeven.

---

* Men berigt, dat de hoofd-commissie, tot oprigting van een metalen standbeeld, ter eere van Laurens Janszoon Coster, den uitvinder der boekdrukkunst, ten behoeve dier vaderlandsche onderneming van wege het bestuur der vereeniging tot bevordering van de belangen des boekhandels, ontvangen heeft de belangrijke door vele leden bijeengebragte som van *zes honderd gulden*, in welke gelden tevens begrepen is eene bijdrage, geleverd door de typographische vereeniging gevestigd te 's Bosch.

---

* Men verzekert, dat op Donderdag, den 2 September aanstaande de debut-voorstellingen van het nieuw personeel van de Fransche opera alhier, een aanvang zullen nemen. Men wil weten, dat de directeur in het vinden van geschikte en bekwame sujetten goed geslaagd zou zijn. Als orkestmeester zou optreden de heer Lemaire, die reeds aan de Fransche opera alhier verbonden is geweest en door Koning Willem II tot ridder van de orde der Eikenkroon werd verheven.

Wij ontvangen uit Winschoten mededeeling van het navolgende adres, dat aldaar reeds vele inteekenaren telt, terwijl het even gunstig door zeer vele andere gemeenten der provincie Groningen wordt opgenomen, om, niet minder talrijk onderteekend, te worden opgezonden:

AAN DE SYNODE DER NED. HERV. KERK TE 'S GRAVENHAGE:

Wij ondergeteekenden, allen, hetzij door geboorte of door belijdenis, leden of ledematen der Hervormde kerk in de Provincie Groningen, nemen de vrijheid aan de Synode der Hervormde kerk in Nederland het navolgende voor te dragen.

De verheven Stichter van onze godsdienst verklaarde, dat zijn Koninkrijk niet van deze aarde was, en de groote Apostel Paulus leerde, dat het ware burgerschap van den christen in den hemel is, waaruit genoegzaam duidelijk volgt, dat de bedienaren van Gods heilig woord, hunne roeping geheel miskennen, wanneer zij zich in de staatkundige geschillen van den dag mengen, en in plaats van hunne Gemeente met *voorbeeld* en leering, te wijzen op haar burgerschap in den hemel, haar willen *leiden* in de uitoefening van hare burgerschapsregten hier op aarde.

Het is met diep leedwezen, dat wij erkennen moeten, hoe verreweg het grootste gedeelte onzer leeraren, zich bij de jongste verkiezingen hieraan schuldig gemaakt heeft, en waaruit bereids veel kwaads onstaan is, waarvan de sporen zoo als wij vreezen, nog in langen tijd niet uitgewischt zullen worden. Wij zouden ons schamen als wij cenige beschuldiging van welken aard ook, tegen onze leeraars te berde bragten, die of ongegrond of zelfs in het geringste overdreven mogt bevonden worden, maar het is, helaas! te algemeen bekend, dat onze Leeraars onderlinge vergaderingen hebben gehad, om de verkiezingen voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te leiden — dat zij niet geschroomd hebben, den Kansel te ontwijden; door in hunne Predikatiën en gebeden, tot het Opperwezen, die voor de Gemeenten worden opgezonden, van het verkiezingswerk te gewagen, dat velen hunner, hunne ledematen, één, voor één, aan hunne huizen zijn gaan bezoeken, om voor hunne candidaten voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal te stemmen. Wij vragen hem in gemoede, Hoog Eerwaarde Heeren! wij vragen het met al den ernst, die de zaak verdient, of zulk eene handelwijze niet hoogst laakbaar is, en geen gevaarlijk antecedent oplevert, voor de inwendige rust van de Kerkelijke Gemeenten, en ook bij verdere uitbreiding voor de rust van den geheelen Staat?

De uitkomst der Verkiezingen in dit Gewest, heeft op eene in het oog vallende wijze doen zien, dat de staatkundige zienswijze der Predikanten, lijnregt strijdig was, met die hunner gemeenten, waaruit eene droevige spanning ontstaan is, die op het inwendig Christelijk leven der Gemeenten niet anders dan hoogst nadeelig kan werken.

Men kan het Hoog Eerwaarde Heeren! in onze Leeraren ook niet billijken, dat zij door het aan den dag leggen van zulk eene onmatige vrees voor het benoemen van R. C. Bisschoppen hier te lande, wantrouwen op de kracht van de waarheid, die in het Protestantisme gelegen is, hebben verwekt; dat zij geheel uit het oog hebben verloren, dat volgens het Protestantsche beginsel Jezus aan het hoofd der gemeente staat, in wiens magtige hoede de kerk veilig is, en bewaard zal blijven; dat wijders onze Predikanten zich niet bemoeijen, met de verkiezingen van leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Men betreurt het diep, dat de Predikanten het schoone karakter van het Protestantisme, n. l. dat der godsdienstige verdraagzaamheid, bevlekt hebben, door zich *zoo* onverdraagzaam jegens onze R. C. Landgenooten (zonen van hetzelfde Vaderland) te gedragen, te meer daar men toch in billijkheid de Pauselijke allocutie, niet aan hen ten laste kan leggen.

Men vreest, dat wanneer de strekking der Predikanten om zich met de Staatkundige aangelegenheden te moeijen, niet ernstig tegen gegaan worde, hierdoor hun herderlijk werk, — het bezoeken van armen en zieken — hetwelk door velen sinds jaar en dag geheel verzuimd en nagelaten wordt, nog meer en meer zal worden verwaarloosd en op den achtergrond geschoven.

Wij behoeven gewis niet te zeggen, Hoog Eerwaarde Heeren! dat wanneer de Predikanten op dezen ingeslagen weg mogten willen voortgaan, eenen weg, die de hunne niet is, de spanning tusschen de Leeraars en de Gemeenten, meer en meer zal toenemen en deze ten laatste ook nadeelig op het tijdelijk bestaan der Predikanten zelven werken zal.

Het is om al deze redenen, Hoog Eerwaarde Heeren! dat wij ondanks ons zelven, ja, wij ontveinzen het niet, met diep en innig leedgevoel, maar in het waarachtig belang van het Hervormd kerkgenootschap in ons gewest, U Hoog Eerwaarden dringend verzoeken:

„Om eenen herderlijken brief aan de Predikanten in de Provincie Groningen uit te vaardigen, waarbij Hun WelEerwaarden „ernstig worden aangemaand om zich in het vervolg van alle „openbare bemoeijingen van staatkundige aangelegenheden en „bijzonder van die der Verkiezingen te onthouden."

---

* Uit AMSTERDAM wordt ons van eene geachte zijde geschreven: „Met innig welgevallen heb ik den brief van den edelen van Zuylen van Nyevelt in het laatste No der Grondwet gelezen. Mogt toch eindelijk de Kamer uit haren slaap ontwaken..... doet zij dit niet, dan zal eenmaal het oordeel, dat de Graaf VAN DER DUIN VAN MAASDAM over de kamer van Maart 1848 uitsprak; „Welk eene nietige rol speelt deze vergadering! (Holl. vertaling, pg. 72), ook op haar worden toegepast; — Zonderling volk! Geldt het eene allocutie, die wel is waar beleedigend maar toch niet direct tot ons gerigt is, dan raken de hoofden op hol; maar geldt het de relatien tusschen *onze* regering en het hof van Rome, dan blijven én kiezers én gekozenen kalm, en dan schijnt de opgewondenheid van April reeds volgens den natuurregel, voor afmatting en gevoelloosheid te hebben plaats gemaakt."

T. Onze ZUTPHENSCHE Correspondent meldt ons de navolgende interessante bijzonderheid:

Allengs beginnen de in beweging gebragte hartstogten te bekoelen, zelfs *in de bronnen*, waaruit zij voortkwamen. Een sterk bewijs voor deze bekoeling, leverde de kerkeraads-vergadering te Zutphen gehouden, waarin door den President een model-adres uit Utrecht, tot adhaesie aan de voorgedragen *Bevredigings-Wet* ter tafel werd gebragt. Eénparig werd besloten, dat adres, *als volstrekt niet uitdrukkende het gevoelen der vergadering*, ter zijde te leggen. Daarop las een der Predikanten, ds. v. d. V., een nieuw adres van adhaesie voor, waarin alléén het beginsel der wet werd gehuldigd. Ook dit werd bijna éénparig *verworpen. Om toch iets te doen*, werd staande de Vergadering door ds. W. een adres ontworpen (geen adres van adhaesie) van slechts *eenige* regelen, zoo onschuldig, dat het algemeen *aangenomen* werd. Een voorstel, om het ook voor de gemeente ter teekening te leggen, werd *verworpen*. Maar luide en krachtig werd in die vergadering geprotesteerd *tegen de wijze waarop v. Hall de eer van Nederland tegenover Rome handhaafde*. Een Nederlandsch Minister naar den Paus te zenden, om 't gemoed van Z. H. gerust te stellen — dat was beneden alles. — Als de kerkeraad te Zutphen reeds zóó handelt, die het anti-revolutionnaire leger in de 2de Kamer versterkt heeft en voor de Provinciale Staten en den Gemeenteraad de *Reactie* in de hand heeft gewerkt, dan mogen wij vrij aannemen, dat de hartstogten zeer bekoelen, met andere woorden: *dat de Natie tot bezinning komt.*

× Men meldt ons uit ASSEN: „Onder de in dit gewest aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal opgezonden adressen ten voordeele van het wets-ontwerp, tot regeling van het Staatstoezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen, is er een te Zwiggelte, gemeente Westerbork, door den predikant en slechts *eenige weinige* Protestanten onderteekend, niet weinig curieus. In dat adres namelijk werd verzocht, de aanneming van het wets-ontwerp, zoo als het *oorspronkelijk* door de Regering was aangeboden, en *om, zoo mogelijk, aan elk kerkgenootschap volkomene vrijheid van godsdienst te helpen verkrijgen.* Het tweede deel des verzoeks, op zich zelf overtollig, aangezien de Grondwet die vrijheid reeds waarborgt, schijnt wel eene *satyre* op het eerste te wezen. Wij vernemen overigens, dat de meeste leden aldaar geweigerd hebben, dat adres te onderteekenen, en dat men het betreurt, dat de bedienaren der godsdienst hunne roeping zóózeer vergeten, dat zij zich in politieke aangelegenheden mengen."

< Uit BAARDWIJK wordt ons geschreven: De duurte die alom heerscht wekt de aandacht van een ieder, die

met maatschappelijke belangen in aanraking staat. Over het algemeen valt de oogst in Noord-Brabant, ten minste in de langstraat het land van Altena, het land van Zevenbergen en elders, aanmerkelijk tegen; ja vele landlieden verzekeren dat de produkten slechts het ⅔ van vorige jaren uitmaken, die streken dan nog uitgezonderd welke gedeeld hebben in den laatsten hagelslag, daar de veldgewassen aldaar nog slechter zijn. De aardappelen hebben tot hiertoe nog al beloofd in de behoefte te zullen kunnen voorzien, doch de ziekte neemt hand over hand toe. Zonderling is het, dat het beste bouwland de meeste gerotte aardappelen bevat, zoo dat het vette kleiland van Zevenbergen meer rotte dan goede voortbrengt. In de omstreken van 's Bosch is de prijs *f* 2.50 à *f* 2.60 per mud, terwijl, niettegenstaande de gunstige hooi en gras-oogst, de boter *f* 1.00 per Ned pond geldt. De prijs der Rogge is *f* 8.00 à *f* 8.30 en der tarwe *f* 12.00 à *f* 13.00 per mud. Gewoon roggebrood à 40 cts de 4 Ned. ponden en rundvleesch à 70 cts het Ned. pond.

— In de *Langstraat* heeft een onderwijzer al de leerlingen zijner school laten teekenen op petitiën, ten gunste van het ontwerp van wet op de onderscheidene kerkgenootschappen. Dat heet ook al petitionneren!!

In een ingezonden stuk in de *Arnhemsche Courant* verklaart de heer H. Loos, pastoor bij de klerezy, dat hij tegenwoordig was bij de wijding van den bisschop van Haarlem op 10 Mei 1853 en bij die van den bisschop van Deventer op 17 Julij jl., maar dat bij die gelegenheid door de nieuw benoemde bisschoppen geen eed is afgelegd en dus zeker ook niet den eed in het pontificaal voorgeschreven.

Op den 13den hield het Nederlandsche Bijbelgenootschap te Amsterdam zijne 39ste algemeene vergadering, onder voorzitterschap van den onder-voorzitter, den heer J. E. de Voogt. Uit het bij die gelegenheid uitgebragte verslag bleek, dat het genootschap telde 91 afdeelingen, 6301 leden en 1704 begunstigers. Een getal van 31.404 bijbels was in het afgeloopene jaar uitgedeeld; het nieuwe testament in het javaansch overgezet, werd op Java met vrucht verspreid. Het Onze Vader en de Geloofsartikelen waren in de Boeginesche en Makassaarsche talen overgezet.

Eene sedert lang gevoelde behoefte is eindelijk vervuld geworden. Wij vernemen toch, dat de Internationale telegrafen-compagnie de onderzeesche gemeenschap tusschen de residentie en Engeland heeft opengesteld. Wij achten het onnoodig het groote nut en voordeel van deze inrigting, vooral voor den handelsstand aan te toonen.

Varia.

EENE STAATKUNDIGE ZAMENSPRAAK.

A.
Wij leven in een' wond'ren tijd,
Vol grillge *duisterheên;*
Waarom toch rigtte *Lightenvelt*
Naar Rome zijne schreên?

B.
Als 't *donker* is in Nederland
Trekt 't *licht* naar elders heen.

A.
Waarom toch stijgt de godsdiensthaat
Met elken dag zoo hoog?

B.
Omdat aan velen de Eeredienst
Een *doorn* is in het oog.

A.
Haat gij den man der drie procent,
Of vreest ge hem zoozeer?

B.
Neen; 'k wensch, dat hij steeds *buiten 's lands*
Minister zij en heer.

A.
Maar waarom haat ge *Groen's* partij,
Die in den strijd *iets* won?

B.
Wijl zij niet altijd *groen* blijft, vriend!
Ze is een kameleon.

A.
Wat dunkt u, vriend, van 't wets-ontwerp,
Dat 't land in spanning zet?

B.
't Is wel beschouwd, mijn goede vriend,
Geen kerk- maar *kerkerwet.*

A.
Wat zal het eind zijn van den strijd
En heev'gen broederhaat?

B.
Als het zoo voortgaat, wordt het eind....
Het *eind* van Kerk en Staat.

A.
Wat dacht gij van het groot rumoer,
Dat weêrklonk in April?

B.
Het Neêrlands volk, bedaard en wijs,
Verloor op eens zijn *bril;*
't Werd *bijziende*, en... men zendt 't als *gek*
Waarheen men 't hebben wil.

A— †

Boekbeoordeeling.

Eenigen tijd geleden, lazen wij in een der nommers van het *Weekblad voor den Boekhandel*, dat zich beklaagde, de eer van den stand, wien het tot orgaan verstrekt, beleedigd te zien, het volgende: „De boekhandel," — zoo stond er — „wij komen er voor uit, heeft zich te schamen, of zal niet „ieder weldenkend Protestant of Katholiek zich moeten ergeren „aan die vele nietsbeduidende prullen, aan die pamphletten „en schotschriften, die, bij duizenden, over 't land verspreid „worden, en nergens anders toe leiden, dan tot eén klein „gewin voor den uitgever, maar, overigens, tot opruijing, „verbittering en onverdraagzaamheid? Zouden ze tot eer „hebben verstrekt, die schreeuwende advertentiën in de dag„bladen — zou het te verdedigen zijn, dat de boekhandel „met zijne biljetten gisting voortplant onder de menigte, „eene gisting, die de gemoederen verbitt, en de hemel weet „tot welke uitkomst leiden kan?" Dit lezende, kwam van zelve bij mij, *Protestant*, de gedachte op: Eere zij der Redactie van genoemd Weekblad, dat zich zoo rondborstig, en, naar waarheid, over het schandelijk misbruik der drukpers-vrijheid uitlaat! Wij beleven, helaas! dagen van waarheidverdraaijing, ja van waarheid- en regtsverguizing, zoo als we sedert jaren niet hebben beleefd. De Egyptische duisternis der schrijvers en openbare sprekers is zelfs zoo toegenomen, dat hij, die het waagt waarheid en regt voor te staan en te handhaven, met de lasterlijkste scheldnamen wordt bestempeld. Dat hebben de veelsoortige en veelkleurige geschriften, vooral predikatiën van zich noemende bedienaars des goddelijken woords, overvloedig bewezen. Hoe weinig lust hebbende om strijdschriften te lezen, vooral die, welke de godsdienst ten grondslag hebben, gaf ik mij ook den tijd niet, eenige dier werkelijke *prullen* in te zien. Mijne nieuwsgierigheid werd echter opgewekt door de aankondiging eener brochure, wier titel mijnen leeslust scheen te zullen bevredigen. Ik schafte mij dezelve terstond aan, en, mijne bevrediging was volkomen. Het boekske, 76 bladzijden bevattende, las ik tweemaal, en het zou te wenschen zijn, dat er duizende en duizende exemplaren van in omloop waren, maar bovendien, dat AL de leden der Staten-Generaal, bij de beoordeeling der- of discussie over de bewuste wet, het hadden gelezen of nog lazen! Deze brochure is getiteld: *Een bezadigd woord aan mijne welgezinde Protestantsche landgenooten, ter gelegenheid der R. K. kerkregeling;* door C. BROERE, *Hoogleeraar aan het Seminarie te Warmond*, te 's Hage, bij gebr. J. en H. VAN LANGENHUYSEN, 1853.

Reeds de aanhef van dit, klassieke, werkje (want dien titel verdient het, om deszelfs gematigde, waarheidlievende en regtsgrondige beredeneringen) beviel mij. Een Nederlander, geen genaturaliseerde, maar van voorvaderlijke herkomst, geboren Nederlander, rigt het woord tot Nederlanders, en wel over de zooveel gerucht gemaakt hebbende R. K. kerkregeling. De Hoogleeraar, wien wij, overigens, als een man van veelomvattende geleerdheid hebben hooren beschrijven, vangt zijn betoog aan met de onaangename zijde der betwiste kerkregeling, en wel met: *de beweging*, welke hij bewijst, te zijn *onverstandig*. In deze *eerste* afdeeling der brochure worden, met de meestmogelijke bezadigdheid, de pogingen aangestipt, welke die onverstandige beweging hebben doen stand grijpen, met aanhalingen uit aanspraken en leerredenen, die het zoogenoemde „geschokte" nationale gevoel nog meer „geschokt" en gaande gemaakt hebben. Uit die aanhalingen ziet men de verontwaardiging van bovengenoemd *Weekblad voor den Boekhandel* daadzakelijk gebillijkt. In de *tweede* afdeeling behandelt de Hoogleeraar: *het regt* der kerkregeling, steunende eenig en alleen op onze bezworen Grondwet, en in de *derde*, niet de minst belangrijke, en kernachtige afdeeling, toont de welberekende schrijver aan: *de kracht van het regt*, terwijl het geheele werkje de godsdienst geheel ter zijde laat, zich tot niets dan overtuiging van allen bepalende, die het regte doorzigt in het grondwettig regt der Katholieke kerkregeling missen, en ter bezadigde bestrijding van hen, die dat regt *nolens volens* verkiezen te betwisten en te verduisteren. Deze laatste afdeeling is in drie hoofdpunten verdeeld: *de onverzettelijke feiten; de overheerschende begrippen* en *de gebiedende pligten der zedelijkheid;* drie magten — zegt de schrijver — die onophoudelijk op elkander terugwerken, die, door de godsdienst gezuiverd, verhoogd, ja boven zich zelven verheven worden, maar waarvoor deze er geene andere in de plaats stelt.

De weinige ruimte, welke de Redactie der liberale „Grondwet" dezer beoordeeling zal gelieven in te ruimen, ontneemt mij het genoegen aanhalingen uit genoemd werkje, tot staving van deszelfs historieele waarde, te leveren. Maar, wat beteekenen aanhalingen, op zich zelve: het overnemen van den geheelen inhoud zou die waarde te beter doen uitkomen. Daarom durf ik het geschrift mijnen waarheid- en bezadigdheid lievenden landgenooten, van welke godsdienstbelijdenis ook, gerustelijk aanbevelen, en eindig met den wensch, dat al wie zich geroepen gevoelt, over dusdanige onderwerpen de pen te voeren, den toon volge, door den Hoogleeraar BROERE in dezen zoo loffelijk aangeslagen.

Een protestant.

Correspondentie.

De discussiën in de Tweede Kamer eischen zoo veel plaats, dat onderscheidene ingezonden stukken moeten blijven liggen. Zij zullen niettemin successivelijk geplaatst worden.

△ te Arnhem. De *boekbeoordeeling* wordt alsnog geplaatst. Uwe beschouwing over de discussiën is ter opname minder geschikt.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 15 Augustus 1853.

Nederland.	Pct.	
Ned.W.Schuld.	2½	63 13/16 7/8 7/8
Dito Certificat. .	3	76 11/16 3/4
Dito Dito . .	4	95 11/16
O. I. Leening. .	4	
Amort. Syndic.	3½	
Hand.-Maats. .	4½	
Belgie.		
Certificaten. . .	2½	
D° *Rothschild* .	2½	53⅛
Frankrijk.		
Obligatiën . . .	3	
Spanje.		
Nieuwe	1	23½
Dito Buitenl. .	3	48
D°.Binnenl. 3/m.	3	43 9/16 5/8
Bew. Sp. Com.		6⅝
Amort. Schuld..		
Portugal.		
Londen	5	
Dito dito 1853.	4	39⅞ 40

Rusland.	Pct.	
Hope 1798/1816	5	108⅞ 9
Dito 1828/1829	5	108
Cert.1831/1838	5	
Dito Dito	4½	
Dito *Hope* . . .	4	93⅞
Dito *Stieglitz* .	4	
Dito dito 5e Ser.	4	
Inschr. Assig. .	6	
Certific. dito. .	6	
Polen.		
Obligatiën . . .	4	
Oostenrijk.		
Metalliek . . .	5	83
Dito bet. Amst.	5	95½ ⅜ ¾
Dito letter B. .	5	95½ ⅜ ¾
Dito 1847 . . .	2½	42¾
Dito 1851/1852	2½	[illegible]

Mex. te Londen 3 pct. 26 5/16; dito Onb. 26⅛; Gren., te Lond. p. s. 100. 2½ pct. 22⅛, ½, ½; dito Onb. 21¾, 2¼, 2¼; dito Uitg. 9⅜, 1 1/16; Ecuador 4⅛.

Bij tamelijk veel affaire in de hoofdsoorten zoo van Binnenl. als Buitenl. effecten, was de stemming algemeen beter, van laatstgenoemden was dit inzonderheid het geval in Portug. en werkelijke en uitgestelde grenada's, welke tot verhoogde prijzen gretig van de markt werden genomen.

LONDEN, Vrijdag 12 Augustus. Consols op tijd 98⅛; Mexico N. 3 pct. 26⅞; Sardinie 5 pct. 96⅜; Gren. Uitg. 9; Spanje 1 pct. 23½; dito Certific. 6½; Portugal 4 pct. 43½.

PARIJS, Zaturdag 13 Augustus. Fr. 4½ pct. tijd 105.10; dito 3 pct. op t. 81.20; Spanje Binn. 3 pct. 42⅞; dito 1 pct. 23; België 4½ pct. 93½; N. Metall. 97⅛; Piemont 97.50.

MADRID, Woensdag 10 Augustus. Spanje binn. 3 pct. 43¼; dito nieuwe 1 pct. 23.

WEENEN, Zaturdag 13 Augustus. Nieuwe Metall. 94½; dito Lett. B. 108⅜; N. Bankact. 1406; Lomb. 5 pct. 99⅛; Lot. v. fl. 250 137½; wissel Lond. 10.40; dito Parijs 128½; Zilver 9⅛.

Bij JOH. NOMAN EN ZOON, te 's Gravenhage.